№ 156 ՇԱԲԱԹ ՅՈՒԼԻՍԻ 19 1902 ՇԱԲԱԹ ՅՈՒԼԻՍԻ 19 № 156

ԵՐԵՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի եւ տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Խօսեցէք ձեր կարիքների մասին.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Տեղական կոմիտէտի պարագմունքների կէտերը. Ուրախալի երեւոյթ. Նամակ Շուշուց. Նամակ Խմբագրութեան. Նամակ խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Իրանի երկրից. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.— ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ.—Որսորդը.

ԽՕՍԵՑԷ՛Ք ՁԵՐ ԿԱՐԻՔՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Առաջիկայ աշնան, ինչպէս մենք հաղորդեցինք, Թիֆլիսում տեղի կունենան յատուկ նիստեր՝ քննելու մեր երկրի գիւղատնտեսական կարիքները: Այդ նիստերում քննված և մշակված խնդիրները իրանց եզրակացութիւններով կուղարկվեն մայրաքաղաքի Բարձրագոյն հաստատված խորհրդակցութեանը, որ և կը տայ նրանց պատշաճաւոր ընթացք:

«Մշակի» ներկայ համարում մենք զետեղում ենք այն ծրագիրը, որ պէտք է քննութեան առարկայ լինի Թիֆլիսի կոմիտէտի նիստերում: Այդ ծրագիրը, ինչպէս տեսնում ենք, բաւական ընդարձակ է և պարունակում է իր մէջ մեր գիւղական և գիւղատնտեսական կեանքի խոշոր հարցերը: Եթէ կոմիտէտը կարողանայ բարեխիղճ և լուրջ կերպով քննել ծրագրի մէջ նշանակված բոլոր կէտերը և նրանց վերաբերութեամբ կայացնել խելացի և նպատակայարմար որոշումներ, մենք կարող ենք գոհ լինել, որ կարողացանք մեր կարիքների ձայնը լսելի անել այն շրջաններին, որոնք ցանկանում են տեղեկութիւն ունենալ նրանց մասին, որպէս զի մշակեն և սահմանեն բարւոքումների մի սիստեմ:

Սակայն տեղական կոմիտէտի խօսքը և կարծիքը հեղինակաւոր և համոզեցուցիչ կարող է լինել միայն այն ժամանակ, երբ նա միայն «բարի ցանկութիւններ» յայտնելով չի սահմանափակի իր գործունէութիւնը, այլ երբ նա ուշադրութեամբ կուսումնասիրէ ծրագրի կէտերը և, հանդէս բերելով երկրի իրական կարիքները, փաստերով, շօշափելի ապացոյցներով և գործնական խորհրդածութիւններով կը պատճառաբանէ իր որոշումների խելացիութիւնը և նպատակայարմարութիւնը:

Անկասկած՝ հեղինակաւոր խօսք ասելու համար պէտք է բարեխիղճ կերպով պատրաստվել և երկրի գիւղատնտեսական կարիքների մասին տեղեկութիւններ ժողովել գործնական կեանքում ապրողների և այդ կարիքները իրանց տնտեսութեան մէջ մշտապէս զգացողների շրջանում: Թէ գիւղատնտեսները միատեղ խմբված, թէ գիւղատնտեսական ընկերութեան անդամները իրանց նիստերում, թէ ազնուականութեան պարագլուխները իրանց ժողովներում և թէ վերջապէս մամուլը իր օրգանների միջոցով կարող են մեծապէս նպաստել կոմիտէտի գործունէութեանը, տալով իրանց կողմից նիւթեր և մշակված խորհրդածութիւններ այն շրջանի վերաբերութեամբ, որ նրանց լաւ ծանօթ է իր գիւղատնտեսական պայմաններով և կարիքներով:

Մենք ուրախ կը լինէինք, եթէ մեր թղթակիցները կարող լինէին իրանց լուման գցելու մեր երկրի կարիքների ուսումնասիրութեան այս կարեւոր գործում, և օգտվելով այն հանգամանքից, որ նրանք մօտ են երկրին և ժողովրդին, իրական փաստերով խօսէին տեղական կարիքների մասին: Անշուշտ, ընդհանուր բառերով յայտնած ոդբը ոչինչ չի ապացուցանի, այլ անհրաժեշտ կը լինեն փաստեր, համեմատական ուսումնասիրութիւններ, եղած բարւոքումների և բարեփոխութիւնների պատճառաբանած բացատրութիւններ, որպէս զի համոզեցուցիչ դառնան և այն պահանջները, որոնք հանդէս են բերվում երկրի կողմից: Արդեօ՞ք գաւառական գործողները կարող կը լինեն աջակցել այս գործում:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՂԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷՏԻ ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔՆԵՐԻ ԿԷՏԵՐԸ

Բարձրագոյն հաստատված Խորհրդակցութիւնը, որ ուսումնասիրում է գիւղատնտեսական կարիքները, առաջարկել է տեղական կոմիտէտներին քննելու հետեւեալ կէտերը:

1) Գիւղատնտեսական գիտութեան եւ հմտութեան տարածումը, ինստրուկտորներ նշանակելը, աչքի ընկնող տնտեսութիւնների նկարագրութիւնը եւ նրանց պարգեւատրութիւնը, մանաւանդ եթէ դրանք պատկանում են գիւղացիներին:

2) Գիւղատնտեսական փորձերի բարւոքումը եւ զարգացումը. գիւղատնտեսներին ծանօթացնելը փորձերի հետեւանքների հետ:

3) Գիւղատնտեսութեան թշնամիների դէմ մաքառելը, օրինակ հեղեղատներից քանդված հողերի, աւազների, ճահիճների, կենդանիների հիւանդութիւնների, բոյսերին վնասող կենդանիների եւ բոյսերի դէմ:

4) Աջակցել այն միջոցներին, որոնցով հնարաւոր է նուազեցնել հրդեհները եւ արդիւնաբերել ու տարածել շինութիւնների համար պիտանի չայրվող նիւթեր:

5) Հողային բարւոքումների պահպանութիւնը եւ ոռոգման գործի կանոնաւորութիւնը. գիւղացիներին եւ կալուածատէրերին խրախուսելու եղանակները, որպէս զի նրանք հողային բարւոքումներ անեն, անտառներ տնկեն, ջրամբարներ շինեն:

6) Գիւղատնտեսական սեփականութեան պահպանութիւնը. ինչ միջոցներով հնարաւոր է հողերի խլումը ոչնչացնել, անտառի կոտորումը, ձի փախցնելը, մրգ եւ բանջարանոցի ու դաշտերի բերքի գողանալը, նաեւ ծառերի կորատելը նուազեցնել:

7) Ի՞նչ միջոցներով կարելի է հողաբաժիններ փոխանակել, որպէս զի մէջամէջ հողային սեփականութիւնները մի տեղ ժողովվեն:

8) Տեղական ճանապարհների շինելը եւ պահպանելը, ինչ յարաբերութիւններ կարող են լինել այս գործում պետութեան, զեմստվօյի, գիւղական հասարակութիւնների, ակցիօներական ընկերութիւնների եւ մասնաւոր կալուածատէրերի մէջ:

9) Կալուածական օրէնսդրութեան քննութիւնը աւելի խելացի կարգ որոշելու նպատակով գիւղատնտեսական բարւոքումներ առաջացնելու համար. պէտք է որոշել ժամանակամիջոցները, բարւոքումները, գիւղական հողաբաժինների եւ հանքատեղերի կալուածութիւնը:

10) Մանր կրեդիտի կազմակերպութիւնը:

11) Մելիօրատիվ կրեդիտի ընդարձակումը:

12) Գիւղատնտեսական ընկերութիւնների կազմակերպութեան եւ գործունէութեան հիմունքների սահմանը:

13) Ի՞նչ միջոցներով կարելի է տարածել գիւղատնտեսական կատարելագործված սիստեմները եւ եղանակները, լաւ գործիքները, մեքենաները, պարարտացնելու նիւթերը, տունկերը: Ի՞նչ միջոցներով կարելի է այդ առարկաները արդիւնաբերել Ռուսաստանում: Ի՞նչ միջոցներով կարելի է նրանց գործադրել գիւղացիների տնտեսութեան մէջ:

14) Անասնապահութեան բոլոր ճիւղերի զարգացումը թէ որակութեան եւ թէ քանակութեան կողմից: Ի՞նչ միջոցներով կարելի է գիւղացիների մէջ տարածել բարւոքումները:

15) Կաթնատնտեսութեան բարւոքումը եւ զարգացումը. ինչպէս նպաստել նրա արդիւնքների վաճառահանութեան:

16) Գիւղատնտեսութեան առանձին ճիւղերի՝ օրինակ, բանջարաբուծութեան, այգեգործութեան, մեղուաբուծութեան եւ նաեւ արդիւնագործական բոյսերի մշակութեան տարածելու եւ բարւոքելու եղանակները, մանաւանդ գիւղացիների մէջ գործադրութիւն տալու նպատակով:

17) Ի՞նչպէս զարգացնել այն արդիւնագործութիւնները, որոնք սերտ կերպով կապված են գիւղատնտեսութեան հետ եւ բարձրացնում են նրա եկամուտները: Առանձին միջոցներ գործադրելու նոյնը գիւղացիների մէջ:

18) Գիւղատնտեսական արդիւնքների վաճառահանութեան բարւոքում թէ երկրի ներսում եւ թէ արտասահմանում:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՈՐՍՈՐԴԸ

(Օ. Շրէյնէրի)

Մի հովտում ապրում էր մի որսորդ: Ամեն օր սա որսի համար անտառ էր դուրս գալիս: Եւ պատահեց մի անգամ, որ նա եկաւ մի մեծ լճի ափ: Մինչդեռ նա, թռչունի մօտենալուն սպասելով, կանգնել էր եղէգնուտում, նրա վրա ընկաւ մի մեծ շուաք, որի արտացոլումը նա տեսաւ ջրի մէջ: Նա նայեց երկնքին, բայց տեսիլն անհետացել էր: Այն ժամանակ նրան համակեց այդ արտացոլումը ջրի մէջ նորից տեսնելու այրող ցանկութիւնը եւ նա սկսեց սպասել ու հսկել ամբողջ օրը. բայց վրա հասաւ գիշերը եւ տեսիլքը չը վերադարձաւ: Եւ նա տուն դարձաւ իր դատարկ քսակով, եւ տխուր էր ու լուռ: Նրա ընկերներն աշխատեցին իմանալ, թէ ինչ է դրա պատճառը, բայց նա չէր պատասխանում եւ նստել էր առանձին, իր վշտին անձնատուր լինելով: Յետոյ եկաւ նրա մտերիմն ու ասաց նրան որսորդը:

—Ես այսօր տեսայ այն, ինչ որ երբէք չէի տեսել,—մեծ սպիտակ թռչուն իր արծաթափայլ թեւերով անհուն կապոյտում սաւառնելիս: Եւ այժմ ես զգում եմ, ինչպէս է կրծքումս մեծ բոցը լափում ինձ: Այդ թռուցիկ տեսիլ էր, արտացոլումն ջրի մէջ, բայց այժմ ուրիշ ոչ մի բան ես չեմ ուզում աշխարհիս վրա, բայց միայն նրան ունենալ:

Նրա ընկերը ծիծաղեց:—Դա ջրում խաղացող արեգակի ճառագայթ է եղել, կամ քո սեփական գլխի շուաքը,—ասաց նա,—մինչեւ էգուց կը մոռանաս:

Բայց անցաւ մէկ օր, երկու, երեք օր, եւ որսորդը շարունակ թափառում էր մենակ: Նա շարունակ փնտռում էր անտառներում ու դաշտերում, լճերում ու եղէգնուտներում, բայց չէր գտնում այն, ինչ որոնում էր: Նա այլ եւս չէր որոնում. որսը նրա ինչի՞ն էր պէտք:

«Ի՞նչ է պատահել սրան».—ասում էին նրա ընկերները:—«Խելագարվել է նա»—ասաց մէկը: Ո՛չ, աւելի վատը,—ասաց մի ուրիշը,—նա ցանկանում է տեսնել այն, ինչ որ մեզանից ոչ ոք երբէք չէ տեսել. նա հրաշք է ուզում»: «Գնանք, թողնենք նրան», ասացին ամենքը: Եւ նա մնաց մենակ:

Մի անգամ, երբ նա տրտմելով ու լալով թափառում էր գիշերային խաւարում, իր առաջ տեսաւ մի կնոջ, որ մահկանացուներից աւելի մեծ էր եւ բարձր:

—Ո՞վ ես դու,—հարցրեց որսորդը:

—Ես—Իմաստութիւնն եմ,—պատասխանեց պառաւ կինը,—բայց մի քանիսն ինձ Գիտութիւն են կոչում: Իմ ամբողջ կեանքս անց եմ կացրել ես այս հովիտներում, բայց ո՛չ մի մահկանացու ինձ չէ տեսնում, մինչեւ որ չէ գիտակցում վիշտն ու տանջանքը. միայն արտասուքով լուացված աչքերը կարող են ինձ տեսնել եւ ես միայն տանջվողներին եմ երեւում:

Եւ որսորդը բացականչեց.—Օ՜ դու, որ ապրել ես այստեղ այսքան ժամանակ, ասա ինձ, ինչպէս են կոչում այն ահագին սքանչելի թռչունը, որին ես երկնակամարի տակ տեսայ սաւառնելիս: Ինձ ուզում են հաւատացնել, որ դա միայն անուրջ է եղել, որ ես իմ սեփական գլխի շուաքն եմ տեսել:

Պառաւ կինը ժպտաց:

—Նրա անունն է Ճշմարտութիւն: Նա, որ տեսաւ նրան մի անգամ, այլ եւս հանգստութիւն չի ունենայ: Մինչեւ մահ կը ծարաւի նրան:

Որսորդը բացականչեց. «Օ՜, յայտնիր ինձ, որտեղ կարող եմ նրան գտնել»:

Բայց Իմաստութիւնն ասաց.—Դու դեռ բաւականաչափ չես տանջվել.—Եւ ծածկվեց:

Այն ժամանակ որսորդը հանեց իր կրծքից երեւակայութեան մակոյկն ու սկսեց նրա վրա կծկել իր ցանկութիւնների թելը. ամբողջ գիշերը նստեց ու ցանց գործեց: Առաւօտեան փռեց հողի վրա ոսկեայ ցանցը եւ գցեց նրա մէջ դիւրահաւատութեան մի քանի հատիկներ, որ իր հօրիցն էր ստացել եւ որոնց իր գրպանում էր պահում. այդ հատիկներն սպիտակ՝ հասարակ ակների նման էին, եւ երբ կոխում էին, նրանցից դուրս էր թռչում կարմրագոյն փոշի: Եւ որսորդը նստեց մօտիկ ու սկսեց դիտել: Առաջին անգամ ցանցն ընկաւ մի ձիւնափայլ թռչուն՝ աղաւնու աչքերով եւ սուր ձայնով: Նա երգում էր. «Ճշմարտութիւնը երկնքումն է, Ճշմարտութիւնը երկնքումն է»:

Երկրորդ անգամ բռնվեց մի սեւ, միստիքական թռչուն, հոգու խորքեր թափանցող մութ չքնաղ աչքերով: Նա շարունակ մի բան էր երգում,—«Անմահութիւն»:

Եւ որսորդը նրանց երկուսին էլ վերցրեց, ինքն իրան ասելով.—Երեւի, երկուսն էլ ճշմարտութեան հրաշալի ընտանիքից են:

Յետոյ մօտ թռաւ էլի մի թռչուն—կանաչ ոսկեգոյն եւ երգեց թափանցող ձայնով հանդերձեալ կեանքի վարձատրութեան մասին:

Եւ որսորդն ասաց.—Դու այնպէս լաւ չես, ինչպէս առաջինները, բայց եւ այնպէս, դու էլ լաւ ես,—եւ նրան էլ իր մօտ առաւ:

Եւ մօտ թռան էլի ուրիշ բազմերանգ, ուրախ, երգեցիկ թռչնակներ եւ այնքան կտցահարեցին, որ այլ եւս հատիկ չը մնաց: Այն ժամանակ որսորդը հաւաքեց իր բոլոր թռչուններին, շինեց մի ամուր, երկաթեայ վանդակ եւ նրանց տեղաւորեց այնտեղ: Եւ ամեն կողմերից երգերով, պարերով սկսեց ժողովուրդ հաւաքվել, եւ վանդակը տեսնելով՝ գոչել... «Օ՜, բաղդաւոր որսորդ, հրաշք—մարդ, օ, չքնաղ թռչուններ, դիւթական երգեր»:

Բայց ոչ ոք չէր հարցնում թէ՝ որտեղից լոյս ընկան այդ թռչունները, ո՛չ էլ թէ՝ նրանց ինչպէս բռնեցին: Նրանք միայն երգում էին ու պարում նրանց շուրջը: Եւ որսորդը նոյնպէս ուրախ էր, որովհետեւ ասում էր ինքն իրան.—Ի հարկէ՝ Ճշմարտութիւնն էլ նրանց մէջ պէտք է լինի: Ժամանակով թռչունները կը կորցնեն փետուրները եւ ես կը տեսնեմ նրա ձիւնափայլ կերպարանքը:

Բայց ժամանակն անցնում էր, ժողովուրդը շարունակ պարում էր ու երգում, իսկ որսորդի սիրտն աւելի եւ աւելի էր ծանրանում: Նա կրկին սկսեց առանձնանալ ու տխրել, եւ կըրկին սարսափելի ծարաւը արթնացաւ նրա կրծքում: Մի անգամ, երբ նա մենակ էր ու լաց էր լինում, պատահեց, որ նրան հանդիպեց Իմաստութիւնը: Որսորդը պատմեց նրան ինչ որ արել էր: Եւ Իմաստութիւնը ժպտաց տխրութեամբ:

—Քչերը չեն Ճշմարտութեանը ցանց սարքել,—ասաց նա,—բայց ոչ ոք նրան գտնել չէ կարողացել: Ճշմարտութիւնն այդ ցանցն ընկնել չէ կարող, այդ հովիտների օդը շնչել չէ կարող:—Եւ որսորդը գոչեց դառնութեամբ.

19) Հացահատիկների չտեմարանների շինութիւնը։

20) Երկաթուղու սակագները գիւղատնտեսական արդիւնքներ տեղափոխելու համար։

21) Ի՞նչ միջոցներով զարգացնել արդիւնքների փոխանակութիւնը Ռուսաստանի զանազան մասերի մէջ եւ ներքին վաճառանոցների գործունէութեան բարձրացումը։

22) Գիւղատնտեսական արդիւնքների անմիջական մատակարարելը արքունական վարչութիւններին։

23) Գիւղատնտեսութեան եւ անասնապահութեան արդիւնքների տեղափոխութեան պայմանների բարւոքումը։

24) Միջոցներ գիւղական հողի սահմանում ցրվելու գիւղացիներին եւ նուազեցնելու մէջամէջ հողատիրութիւնը։

25) Ի՞նչ եղանակով դնել գիւղական հասարակութիւնների վրա ծախքեր այն գիւղական ընտանիքների եւ անհատների համար, որոնք թողնում են գիւղը եւ գաղթում։

26) Տնայնագործութեան զարգացման օգնելը հում նիւթեր տալով. ինչպէս վաճառահանել պատրաստած արդիւնքները, ծանօթացնել արդիւնագործներին լաւ նմուշների, կատարելագործված եղանակների հետ։

27) Միջոցներ կանոնաւորելու գիւղատնտեսութիւնից դուրս աշխատանքները, տեղեկութիւններ տալով գների, աշխատանքի տեղերի եւ ուրիշ հանգամանքների մասին։ Միջոցներ դիւրացնելու գիւղացիների համար գիւղատնտեսական աշխատանքներ գտնելը, բանւորներին երկաթուղով եւ ջրային ճանապարհներով տեղափոխելը, բժշկական եւ պարուստի օգնութիւն կազմակերպելը այն տեղերում, ուր խմբվում են մշակներ։

Այս կէտերը պէտք է քննութեան առարկայ լինեն տեղական կոմիտէտներում։

ՈՒՐԱԽԱԼԻ ԵՐԵՒՈՅԹ

(Նամակ գաւառից)

«Մշակի» էջերում լոյս են տեսել առաջնորդողներ եւ գիւղերից թղթակցութիւններ՝ գիւղացիների ցաւերի մասին։ Այդ ցաւերը եղել են եւ պիտի լինեն։ Բայց պէտք է աշխատենք մենք թեթեւացնել ցաւերը։

Մի խումբ երիտասարդներ Ղազախի գաւառում, տեսնելով որ գիւղացիների փրկութիւնը երկրագործութեան բարւոքման մէջ է, այսպիսի մի ծրագիր կազմեցին։ Գաւառական քաղաքներում եւ մեծ գիւղերում առեւտրական տներ հիմնել, որտեղից գիւղացիները կարողանային ստանալ նորագոյն բոլոր կատարելագործված երկրագործական մեքենաները։ Եւ որպէս զի այդ օգուտը չօչափելի լինի՝ անձամբ բացատրում են մեքենաների գործածվելը, խորհուրդներ են տալիս, շատ անգամ մեքենայի հետ դաշտը գնում, ցոյց տալիս գործ ածելու եղանակը։ Գիւղացիների համար մի յարմարութիւն էլ այն է, որ, օրինակ, Թիֆլիսում 40 րուբլով ծախվող մեքենան Ղազախում ծախվում է 35 րուբլով, ճանապարհածախսն էլ իրանց է մնում. կամ եթէ մի որ եւ է մասը կոտրվում է, մի քանի ժամվայ ընթացքում կարելի է ձեռք բերել, մինչդեռ անցեալ տարի Բաղանիս գիւղում գութանի խոփի պտուտակը կոտրվելու համար 4 օր խափան մնաց, մինչեւ որ նորը Թիֆլիսից ստացան։ Փորձը ցոյց է տալիս, որ մեր գաւառի համար աւելի յարմար են Ցինկի եւ Գէնի գութանը. այս նոր ձեւի գութանը միայն այն անյարմարութիւնն ունի, որ մասերը շուտ են մաշվում, հողը քարոտ լինելու պատճառով։ Բոլորովին նորութիւն է մեր գաւառի համար հնձի մեքենան, որ թիւրք բէկերը մեծ ուրախութեամբ գործ են ածում։ Այս մեքենան դեռ տարածված չէ, դեռ ժողովրդին ցոյց է տրվում. սա յարմար է աւելի թիւրքերի համար, որովհետեւ նրանք հնձով չեն պարապում, այլ հնձում են աղքատ հայերը, Պարսկաստանից եկած պարսիկները. շատ քիչ է պատահում, որ վրացիներ էլ լինեն։ Պատահում է, որ հնձող մշակների թիւը քիչ է լինում, իսկ պահանջը մեծ. պարզ է, թէ ամեն մի րոպէ ինչ վնաս է սպառնում հասած արտերին։ Փորձը ցոյց է տալիս, որ հնձի մեքենան դաշտային տեղերում աւելի աջող է, քան լեռնային տեղերում, որովհետեւ դաշտային տեղերում, հասկը կարճ է լինում եւ աւելի փափուկ, քան լեռնային տեղերում, ուր հասկերը երկար են հնձվում, իսկ այդ երկարութիւնը դժուարացնում է կասելը. իսկ գարին եւ գարնանային արտեր հնձելը յարմար է։

Առաջ մեր գաւառում եթէ մի բարի գործ էր սկսվում, հակառակորդներ էին դուրս գալիս եւ աշխատում էին խանգարել. այժմ ընկերութեան սէր է նկատվում։ Առանց կրօնի, ազգի եւ դասակարգի խտրութեան, միանում են միայն ընդհանուր գործերը առաջ տանելու համար, հասկանալով որ առանց ընդհանուր ոյժի անկարելի է առաջ գնալ։

Պ. Դանէլեանցը մեղուաբուծութեան նոր մեթօդով փորձ արաւ, բայց այնքան էլ աջող չանցաւ տեղական զանազան հանգամանքների շնորհիւ. մտադիր է սեպտեմբեր ամսից պատրաստութիւններ տեսնել շերամապահութեամբ եւ այգեգործութեամբ պարապելու։ Մեր գիւղացին կարող է մեծ արդիւնքներ ստանալ մեղուաբուծութիւնից, որովհետեւ ամեն տեսակ ծաղիկներ գտնվում են մեր դաշտերում, իսկ անտառները լիքն են ծառատներով. (ծառատ կոչվում է այն ծառը, որի մէջ մեղրաճանճ է լինում)։

Կան մարդիկ, որ 10—12 ծառատներ են գտնում. եթէ այդ ծառատները մեծ են լինում, կամ մեղուն վերեւի մասումն է գտնվում՝ կտրում են միայն մեղրի համար։ Պատահում է, որ 2 պուդ մեղր է լինում. իսկ եթէ մեղրաճանճը ծառի ստորին մասումն է գտնվում, կամ ծառը փոքր է լինում՝ կտրում, տուն են բերում, բազմացնելու։ Շերամապահութեամբ մեր գիւղերում կանայք են պարապում, այն էլ հին ձեւով։ Եթէ մեր գիւղացիներն իրանց այգիների շուրջը թթենու ծառեր տնկէին, երբէք տերեւի նեղութիւն չէին քաշի։

Ի՞նչ է պակաս մեր գիւղացուն. հողը պտղատու, օդը մաքուր, ջուրը առողջարար, գետեր եւ գետակներ, խիտ անտառներ։ Մարդ է հարկաւոր, որ քնած գիւղացուն զարթեցնէ, ցոյց տայ ճանապարհը, որը դէպի կեանք է տանում։ Այս պարտականութիւնը ընկնում է կարող եւ ձեռնհաս մարդկանց վրա։ Սա մի տեսակ հրաւէր է պանդխտութեան մէջ գտնված մեր երիտասարդներին, որոնք օտարութեան մէջ իրանց կեանքը մաշում են՝ ամեն մի րոպէ ենթարկվելով ազգերի քմահաճ կամքին, շատ անգամ ոտքից զրկվելով։ Ո՜րքան լաւ կը լինէր, եթէ նրանք վերադառնային եւ ընդհանուր ոյժով աշխատէին կեանքը բարւոքելու համար։

Մելիք

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒՇՈՒՑ

Յուլիսի 4-ին

Շատերը կարող են հաստատել, որ Շուշին ինտրիգան քաղաք է։ Մի պաշտօնի տեղ բացված ժամանակ տասնեակ մարդիկ իրար գլխի վրա են թափվում, միմեանց ոտի տակ են քանդում, ով գիտէ ինչ բովանդակութեամբ «դաշնօմներ» են գրում, ժողովուրդի մէջ խռովութիւն են գցում։ Ապացոյցներ շատ են. հէնց մօտ ժամանակներումս քաղաքային վարչութեան անդամ պիտի ընտրէին, ձայնաւորները երկու խմբի բաժանվեցին եւ ամեն մի խումբ աշխատում էր իր թեկնածուին առաջ քաշել, առանց մտածելու, թէ ընտրվողը քաղաքի շահերը պաշտպանող մարդ է, թէ տեղն ընկած ժամանակ քաղաքի շահերը չի՞ վաճառի։ Հիւանդանոցի համար բժիշկ պէտք էր, թողած տեղական բժիշկներին, հեռու տեղից բժիշկ հրաւիրեցին՝ առանց ծանօթ լինելու թէ նա ո՞վ է, ինչացո՞ւ է։ Ամառային կլուբ պէտք էր շինէին, կրկին խմբերի բաժանվեցին, որոնք շահ ունէին ցանկանում էին կլուբ շինել, իսկ որոնց շահերին հակառակ էր չէին ցանկանում. այսպէս հասարակական պաշտօնների, գործերի համար ամեն մարդ իր անձնական շահի անսակէտից է վճռում։

Ամենքը գիտեն, որ քաղաքում չը կայ արժանաւոր քահանայ։

Քահանաների կողմից այսպէս դժբաղդ լինելուց յետոյ, գտնվում են մարդիկ, որոնք ասում են թէ մենք քահանայի պէտք չունենք. մի կողմից ժողովուրդը, միւս կողմից հոգեւորականութիւնը արգելք են հանդիսանում ուսում ստացած մարդու քահանայութեան։ Բայց եւ այնպէս հասկացող ծխականները պինդ կանգնած են եւ ցանկանում են ուսում ստացած քահանայացուներ։ Նրանք ուսման վկայագրի հետ պահանջում են անարատ կեանք, հա
բնաւորութիւն, որպէս զի հոգեւորականը
զգեստ հագած ժամանակ, ժողովուրդի վ
հութիւնը ու միամտութիւնը ի չարը չը
ծադրէ։

Անցեալ կիրակի օրը բուլվարում զբ
էր նշանակված, օգուտը պէտք է գործ
բուլվարի վրա. մեծ հասարակութիւն էր
ւաքվել, ցոյց տալու համար քաղաքային
չութեան, թէ մենք կօգնենք ձեզ, միայն
գործ կատարեցէք, եռանդ ցոյց տուէք, եւ
թէ թողէք քաղաքում հացի գրվանքան 4
պէկով ծախել, քանի որ մօտի Աղդամի բաղ
րում ցորենի պուդը 55 կոպէկով են վա
ռում։ Ինչացու է տակսան, եթէ ո՛չ առնող
նայում, եւ ո՛չ ծախողը, իսկ քաղաքային վ
չութիւնը ձեւի համար է նշանակում։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թէոդոսիա, յուլիսի 4-

Ցանկանալով ծանօթացնել հայ ընթերցող
յայտնի ծովանկար Յ. Այվազովսկու կեանքի
ձեռնարկել եմ գրել նրա կենսագրութի
Այժմ, խնդրում եմ թոյլ տաք «Մշակի» մ
ցով տեղեկութիւններ խնդրել այն բոլոր ա
կանցից, որոնք մօտ ճանաչում էին նրան,
վազովսկու հետ նամակագրութիւն ունեցո
րից խնդրում եմ նրա նամակները կամ
պատճէնները, իսկ նրա նկարներն ունեցող
նկարի անունն ու տարեթիւը եւ, եթէ հն
ւոր է, լուսատիպ պատճէնները։

Ուղարկած տեղեկութիւնները, նամակներ
այլն, շնորհակալութեամբ կը վերադարձ
օգտվելուց յետոյ։

Ուղարկել կարելի է այս հասցէով՝ Θеодо
учителю Ханояну.

Ս. Խանոյեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Աստրախան, յուլիսի 6-ին

Պ. Յ. Սոլովեան, խօսելով «Մշակի» 132
մարում եկեղեցական հաշւետուութեան մա
ի միջի այլոց, ասում է. «Մի ուրիշը (խմ
րէցփոխը) եկեղեցու 600 ր. արժէք ունե
մատանին իր տանն է պահել եւ նոր երէց
խը հազիւ է կարողանում ձեռք
րել այդ մատանին»։ Վերոյիշեալ նա
դասութեան մէջ ընդգծած խօսքերն առա
ուշադրութեան արժանի են եւ, ինչպէս
նում են ընթերցողները, երէցփոխի անո
գիտութեամբ յիշված չէ։ Եւ գիտէք թէ
այդ երէցփոխը.—դա այժմ հանգուցեալ Ս
տին Գոստինցեանն է, որի կարողութ
հասնում էր կէս միլիոնի։ Թաղման տարե
ահա նոր է լրանում հանգուցեալի, այն հա
գուցեալի, որ հարկաւոր դէպքում 40,000 ր
խնայել տալ իր կեանքի ընթացքում։ Թէ հա
գուցեալը տեղական հասարակութեան մէջ ի
պատկառելի անուն էր վայելում իր զարմա
լի առատաձեռնութեամբ, այդ կը վկայեն Աս
րախանի թէ այժմեան եւ թէ նախկին առա
նորդները։ Կարո՞ղ է ուրանալ պ. Սոլովեան

—Ուրեմն ես պէտք է այստեղ այնքան նստեմ, մինչեւ որ ինձ լափէ այս սարսափելի բոցը։

Եւ Իմաստութիւնն ասաց.

—Լսի՛ր, եւ ես կասեմ քեզ, որովհետեւ դու շատ ես տանջվել եւ շատ ես վշտացել. նա, որ Ճշմարտութիւնն է որոնում, պէտք է ընդմիշտ ձգէ նախապաշարմունքների այս հովիտը, այստեղ թողնելով բոլորն, ինչ որ իրան է պատկանում, մինչեւ վերջին ցնցոտին։ Միմիայն ինքը պէտք է կատարեալ հրաժարման եւ ինքնազոհողութեան երկիրն անցնէ, պէտք է մնայ այնտեղ եւ կռւի փորձանքների դէմ, եւ երբ երեւան լուսոյ առաջին ճառագայթները, նա պէտք է ոտքի ելնէ եւ հետեւէ նրանց դէպի արեգակի չոր անապատ երկիրը։ Այնտեղ նրա դէմը կելնեն խիստ Իրականութեան լեռները. նա պէտք է բարձրանայ այնտեղ. այդ լեռների յետեւումն է կենում Ճշմարտութիւնը։

—Եւ բարձրացողը կունենայ Ճշմարտութիւնը, նա կը բռնէ նրան իր ձեռքերում.—բացականչեց որսորդը.

Իմաստութիւնը գլուխը շարժեց։

—Նա Ճշմարտութիւնը երբէք չի տեսնի, երբէք չի բռնի նրան իր ձեռքերում։ Ժամանակը դեռ չէ եկել։

—Ուրեմն յոյս չը կա՛յ, գոչեց որսորդը։

—Լսի՛ր,—ասաց Իմաստութիւնը։—Մի քանիսն արդէն բարձրացել են այդ լեռները. ստորեճան առ ստորեճան նրանք մագլցել են մերկ ժայռերով, եւ ելնելով այն բարձրութիւնները՝ նրանց պատահել է երբեմն գտնել Ճշմարտութեան թեւից ընկած՝ սպիտակ արծաթափայլ փետուր։ Եւ կարող է լինել,—որ երբ մարդկային ձեռքերով բաւականաչափ հաւաքվի այդ արծաթափայլ փետուրներից եւ նրանցից հիւսվի թոկ, թոկից էլ ցանց, այն ժամանակ այդ ցանցը կը բռնէ Ճշմարտութիւնը։ Ճշմարտութիւնը միայն Ճշմարտութեան ձեռքով կը բռնվի։

Որսորդը բարձրացաւ։—Ես կը գնամ,—ասաց նա։

Բայց Իմաստութիւնը բռնեց նրան։

—Յիշի՛ր, ասաց նա,—ով մի անգամ թողնում է այս հովիտը, երբէք այլ եւս վերադառնալ չէ կարող։ Թէկուզ նա եօթն օր եօթը գիշեր արիւն-արցունք թափէ, էլ սահմանից անցնել անկարող է. մի անգամ դէնն անցաւ, էլ դարձ չը կայ։ Այն ճանապարհում, դէպի որը պատրաստվում ես, վարձատրութիւն մի՛ սպասիր։ Ով գնում է, իր կամքով է գնում, ի սէր նրա հոգին լցնող մեծ սիրոյն։ Նրա վարձը—նրա աշխատանքումն է։

—Կը գնամ,—ասաց որսորդը,—բայց ասա ինձ, երբ ես լեռներին հասնեմ, այն ժամանակ ո՞ր շաւղով գնամ։

—Ես դարերով հաւաքված Գիտութեան աղջիկն եմ,—ասաց պառաւ կինը։—Ես կարող եմ անցնել միայն այնտեղով, որտեղով արդէն շատ մարդիկ են անցել։ Միայն քչերն են բարձրացել այդ բարձունքները եւ իւրաքանչիւրն իր համար ինքն է շաւիղ ստեղծել։ Այնտեղ գնացողը գնում է իր կամքով, իր հաշւին. նա այլ եւս չի լսի իմ ձայնը։ Ես նրան հետեւել կարող եմ, բայց առաջից քայլել՝ չեմ կարող։

Եւ Գիտութիւնն անհետացաւ։ Եւ որսորդը շուռ եկաւ, գնաց իր վանդակի մօտ եւ իր ձեռքերով կոտրեց նրա երկաթէ ձողերը եւ կոտրած երկաթը չարաչար վիրաւորեց նրա ձեռքերը։ Երբեմն ստեղծելն աւելի հեշտ է, քան քանդելը։

Յետոյ նա սկսեց միմեանց ետեւից դուրս հանել իր բոլոր թռչուններին ու բաց թողնել։

Բայց երբ հերթը հասաւ մթնաթեւ, խորհրդաւոր թռչնին, նա երկար ժամանակ պահեց նրան եւ նայում էր նրա սքանչելի, խոր աչքերին եւ թռչունն արձակեց իր հնչուն ու խորհրդաւոր աղաղակը—«Անմահութիւն»։ Եւ որսորդն ասաց արագութեամբ. «Ես նրանից անջատվել չեմ կարող։ Ես նրան կը թագցնեմ ինձ մօտ եւ նրան կը վերցնեմ ինձ հետ»։ Եւ նրան թագցրեց իր կրծքի վրա եւ ծածկեց իր չորով։

Բայց փոքրիկ թռչնակն աւելի եւ աւելի ծանր էր դառնում եւ այդ այնքան, մինչեւ որ սկսեց արճճի նման ճնշել որսորդի կուրծքը։ Որսորդը նրա հետ շարժվել չէր կարողանում, չէր կարողանում հովտից դուրս գալ, նրան իր հետ ունենալով։ Այն ժամանակ նա կրկին հանեց եւ սկսեց երկար նայել թռչնին։ Օ՜, սիրելի, անմահ,—ասաց նա թախծութեամբ,—մի՞թէ չէ կարելի քեզ հետս վերցնել»։ Նա տրտմութեամբ բաց արաւ ձեռքը։ «Թռի՛ր,—ասաց նա,—կարող է պատահել, որ Ճշմարտութեան երգի ձայնն էլ այնպէս պէտք է հնչէ, ինչպէս քո անձկալի ձայնդ, սակայն երբէք ես այդ չեմ լսի»։

Նա տխրութեամբ բաց արաւ ձեռքը եւ թռչունն ընդմիշտ թռաւ նրանից։ Ապա նա ձեռքն առաւ երեւակայութեան մակոյկը, հանեց նրանից իր ցանկութիւնների թելը եւ գցեց գետին. դատարկ մակոյկը նա թագցրեց իր մօտ, կրծքի վրա, որովհետեւ թելը հովտումն էր մանված, մինչդեռ մակոյկը նրա ձեռքն էր ընկել մի անյայտ երկրից։ Եւ նա պատրաստ էր գնալու, բայց ամբոխը շրջապատեց նրան, աղաղակելով։

—Տխմա՛ր, շո՛ւն, խելագարված,—գոռում էին նրանք,—դու ինչպէս համարձակվեցար վանդակդ կոտրել, բաց թողնել քո բոլոր թռչուններիդ։

Որսորդն ինչ-որ ասաց, բայց նրան լսել չ
զեցին։

—Ճշմարտութիւն։ Ի՞նչ բան է Ճշմարտ
թիւնը։ Կարո՞ղ ես դու նրան ուտել կամ
Երբ եւ իցէ մէկը նրան տեսե՞լ է։ Կենդ
քո թռչուններդ իսկականներն էին։ Ամ
կարող էին նրանց երգը լսել. Օ՜, տխմար,
չելի,—գոչում էին նրանք.—դու թունաւոր
ես օդը։

—Եկէք, քարկոծենք նրան,—կանչում է
ոմանք։

—Ի՞նչ գործ ունենք նրա հետ,—ասում է
ուրիշները,—թո՛ղ անխելքին՝ գնայ որտեղ
զում է։—Եւ նրանք հեռացան նրանից։ Բա
մնացածներն սկսեցին քար ու ցեխ հաւաքել
շպրտել նրան։ Եւ վերջապէս, երբ բոլորովին
րաւորված էր նա ու ջարդված, որսորդը կամա
կամաց դէպի անտառը քաշվեց։ Գիշերայ
խաւարն իջել էր հովտի վրա, չուաքներն աւ
լի եւ աւելի էին խտանում, իսկ որսորդը
դադար գնում էր ու գնում։ Վերջապէս նա
կաւ բոլորովին ծայրն այն երկրի, ուր մշտ
կան գիշեր է լինում։ Եւ նա անցկացաւ
մանն ու խորին խաւարը պատեց նրան։
սկսեց իր առաջ ճանապարհ որոնել շօշափ
բայց այն ճիւղերը, որոնց կպչում էր,
էին գալիս եւ հողը ծածկում մոխրով։
մի քայլափոխում նրա ոտները կպչում էին,
նրանց տակից դուրս էր թռչում ամենամ
անզգալի փոշու ամպ եւ երեսին տալիս
որսորդը նստեց քարին, եւ երեսը ձեռքեր
ծածկեց, խաւարի եւ ինքնազրկողութեան
աշխարհում լոյսի սպասելով։ Եւ նրա սիրտն
լցվեց խաւարով։

(Կը շարունակուի)

Աստրախանի սեմինարիայի կառուցման հանգանակութեան թղթում հազարներ ստորագրողներից առաջինը Մ. Գոստինցեանը չէր. կարո՞ղ է ուրանալ պ. Սոլովեանը, որ հասարակական մի որ եւ է խնդրի, որ փողից կարիք ունէր, առաջին արձագանք տուողը նոյնպէս Գոստինցեանն էր. էլ չեմ խօսում այն բազմաթիւ նուէրների եւ ողորմութիւնների մասին, որ ձմեռ ժամանակ անում էր տեղական չքաւոր հայ ընտանիքներին, փայտ, բնակարան եւ փող մատակարարելով: Եւ այս բոլորից յետոյ կարելի է վերկենալ հրապարակով ասել, թէ նոր երէցփոխը հազիւ է կարողանում ձեռք բերել այդ մատանին: Զէ որ հեռաւոր, անծանօթ ընթերցողների վրա Գոստինցեանը գողի տպաւորութիւն է թողնում:

Գոստինցեանի երէցփոխութեան օրով այրվեց Պօղոս-Պետրոս եկեղեցու բեմը եւ նա իր սեփական միջոցներից 1000 ր. մսխելով իսկոյն վերանորոգեց հրդեհված բեմը. երեւի այդ ժամանակն էր, որ հանգուցեալը վախենալով որ այդ թանգագին մատանին հուրը չը լափէ ապպայում՝ իր տանն էր պահում: Վերջապէս եկեղեցու գոյքերի ցուցակը կազմած եւ ամեն իրեղէն ցուցակագրված ու յանձնված էր կոնսիստորիային, ասէք խնդրեմ, ինչ առանձին երկիւղ կար մատանու մասին:

Վաթսունական թւականի ուսանողից՝ որպիսին էր Գոստինցեանը, անհաւատալի էր մատանին սեփականացնելը, բայց պ. Սոլովեանը հարկաւոր է համարում մոլորեցնել ընթերցողներին:

Ա. Բունիաթեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Кавказъ» լրագրին հեռագրում են Պետերբուրգից, որ վճռված է 1903 թւականին արքունի գանձարանի միջոցներով երկաթուղի շինել Ալէքսանդրօպօլից մինչեւ պարսկական սահմանը:

—

Թիֆլիսում բացված երկրորդ մսի խանութը գրաւում է գնողների մեծ քանակութիւն: Քաղաքային ուպրավան, աչքի առաջ ունենալով երկու խանութների կատարած ծառայութիւնը, մտադիր է սեպտեմբեր ամսին բանալ երրորդ խանութը Հաւլաբարում: Օգտվում ենք դէպքից հաղորդելու, որ գործի նորութեան պատճառով՝ առաջին ամսում մսի խանութը ունեցաւ մի փոքր վնաս, իսկ երկրորդ ամսում այնքան կանոնաւորվել է գործը, որ արդէն գոյացել է որոշ արդիւնք ձեռնարկութիւնից: Վարչութեան ուշադրութիւնը դարձրած է այն հանգամանքի վրա, որ մորթվելու համար կենդանիները ձեռք բերվեն առանց միջնորդների եւ այն տեղերում, ուր կենտրոնացած է կենդանիների վաճառումը:

—

Մոսկվայի հնագիտական ընկերութեան նախագահ կոմսուհի Ուվարովա ուղարկել է այդ ընկերութեան կովկասեան բաժանմունքի նախագահին 450 րուբլի, որպէս զի այդ գումարով մի արշաւախումբ կազմակերպվի՝ Ախալքալաքի, Բօրչալուի, Արդահանի եւ Արդուինի գաւառների ու շրջանների եկեղեցական-պատմական հնութիւնները նկարագրելու համար: Արշաւախումբն արդէն կազմակերպված է եւ ճանապարհ կընկնի դէպի յիշված տեղերը մինչեւ այս յուլիս ամսի 20-ը:

—

Ցխինվալ գիւղում պատահած վերջին հրդեհի ժամանակ, ինչպէս հաղորդում են տեղական լրագիրները, այրվել են ընդամենը 120 տներ. ամենից աւելի վնասվել է հրէաների թաղը. ոչնչացած են հրէաների խանութները՝ իրանց միջի բոլոր ապրանքի հետ միասին: Վնասը ահագին է. եղել են եւ մարդկային զոհեր:

—

Չորեքշաբթի, յուլիսի 17-ին, վրաց դրամատիքական ընկերութեան վարչութիւնը մի պայմանագիր կապեց մասնաւոր անտրեպրենեօր Ծերեթելիի հետ, որով առաջիկայ սեպտեմբեր ամսի 1-ից մինչեւ 1903 թւականի յունվարի 1-ը վրաց ազնուականութեան թատրոնը յանձնվում է նրան՝ օպերային ներկայացումներ կազմակերպելու համար:

—

Համաձայն պետական խորհրդի՝ Բարձրագոյն հաստատված կարծիքի՝ որոշված է բաց թողնել պետական գանձարանից՝ 1903 թւականից սկսած՝ տարեկան 177,143 րուբլի Կայսերական սանատորիայի պահպանութեան համար: Բացի սրանից որոշված է տալ միանուագ սանատօրիայի շինութիւնների պակասորդը լրացնելու եւ անհրաժեշտ նորոգութիւնների համար 173,489 րուբլի, կարեւոր կահ-կարասիքը գնելու համար—86,200 րուբլի եւ հիւանդների համար սպիտակեղէն գնելու—44,992 րուբլի:

—

«Իվերիա» լրագրին հաղորդում են Սուխումից, որ նորերս այնտեղ վախճանված՝ կովկասեան ուսումնարանական շրջանի նախկին հոգաբարձու Եանովսկի կտակել է մի գումար, որով պէտք է արհեստաւորաց ուսումնարան բացվի Սուխումում նրա անունով:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԻՐԱՆԻ ԵՐԿՐԻՑ

—

Էնզէլի, յուլիսի 13-ին

Էնզէլիումն ենք: Նարնջենիներն ու մրտենիները, լիմոններն ու նռնենիները յիշեցնում են ճանապարհորդին հարաւային Իտալիայի գիւղերը, ուր տները նոյնպէս միայարկանի են եւ եղեգնով ծածկված, ուր ծառերը նոյնպէս մշտադալար են, ուր մարդիկ նոյնպէս կիսամերկ են, ինչպէս այստեղ:

Շոգենաւը կանգնում է բաց ծովում: Մեզ քաղաք փոխադրեց մի նաւակ, որը թիավարում էին երկու՝ 10—11 տարեկան պարսիկ երեխաներ, մէկ-մէկ շապիկ, մէկ-մէկ ստաշոր հագած, բաց գլխով եւ յարդէ տնագործ գտակով: Դրանք շատ վաղուց են ծովի վրա դուրս եկել իրանց հայրերի եղեգնեայ բարձր ցանկապատերի ետեւ ծածկված տներից՝ փող աշխատելու համար: Ասենք, կարիք էլ կայ դրանց ֆիզիկական ույժերը շահագործելու: Տեղացիները բոլորը նաւավարներ են եւ հազիւ բաւականացնել կարող են եկող եւ գնացող շոգենաւերը բեռնաւորելու եւ դատարկելու համար: Եւ այն երեխան, որը աւելի երջանիկ պայմաններում պէտք է լինէր ուսումնարանում, պէտք է զբօսնէր իր ընկերների հետ, արդէն ամենազզուելի հայհոյանքներով եւ ակնարկութիւններով լիքը մթնոլորտում վատնում է իր ֆիզիկական ույժերը մի քանի կոպէկ աշխատելու եւ իրանց ընտանեկան տնտեսութեանը իր կողմից աջակցելու համար:

Այս երեխաները ծխում են, հայհոյում, աներեսութեամբ փող աւելի շատ պահանջում ճանապարհորդներից եւ, պէտք է ասած, նրանք շատ շուտ են ճանաչում օտարներին, ինչպէս բոլոր էնզէլիցիները, թէ հայ եւ թէ թուրք. նրանք բոլորը իրանց յատուկ կ ո ղ ո պ տ ե լ ո ւ միջոցները ունեն: Օտարականը շշկլված է մնում այդքան կողոպտիչների հանդէպ եւ շատ անգամ ստիպված է լինում իր բոլոր ունեցածը թողնել ու հեռանալ:

Մեր երկար ճանապարհորդութիւնների ժամանակ միայն Ասիայում հանդիպեցինք այդ աներես եւ բացարձակ կողոպտողներին, որոնցից ոչ մի յարմարութիւն էլ չէք կարողանում ձեռք բերել:

Դուրս գալով ծովափ, անցկացանք շուկայով, ուր մարդիկ յորանջում եւ սաէկօսէներով էին զբաղվում, եւ ամբողջ քաղաքը ման եկանք գիշերելու կամ գէթ ճաշելու մի մաքուր տեղ գտնելու համար: Չը կայ այդպիսի տեղ: Չը կան նաեւ այնպիսի վայրեր, ուր մարդ կարողանայ իր հետաքրքրութիւնը յագեցնել եւ դրանով գէթ մոռանայ իրան ճնշող ուտելու եւ հանգստանալու այդ անյարմարութիւնները: Միակ տեղը, ուր մարդիկ գնում են իրար տեսնելու կամ զբօսնելու, դա Շահի այգին է, ուր նոր քէօշք են շինում նորին մեծութեան համար, եւ այդ այգում դարձեալ ոչ մի յարմարութիւն. նստելու համար մարդ պարտաւոր է ոտները մեկնել, մէջքը մի ծառի յենել եւ խոտերի վրա թիկն ընկնել: Այդ բանը տեղացիներին անյարմար չէ թւում, բայց ինձ եւ ընկերոջս շատ խորթ թւաց եւ մենք դուրս եկանք այդ միակ զբօսավայրից: Էնզէլիցին պարծանքով է յիշում այդ այգին, նրա մէջ եղող շատ անճաշակ քէօշքի հետ, ուր իջել է իր վերջին ուղեւորութեան ժամանակ Իրանի ինքնակալը, այս մեռած աշխարհի տէրը: Դուրս գալով այգուց, ընկերոջս հետ դիմեցինք քաղաքի այս ու այն կողմերը: Փողոցները ուղիղ են, նեղ եւ աւազով ծածկված. ոչ մի լապտեր ամբողջ քաղաքում եւ այդ նեղ, աւազոտ եւ մութ փողոցների երկու կողմը բարձրանում են եղեգնեայ ցանկապատեր, միայարկանի եղեգնածածկ տներ, երբեմն երկյարկանի աղիւսաշէն կամ քարաշէն տներ, որոնք պատուհաններ չունեն փողոցների վրա:

Իւրաքանչիւր տուն ունի իր այգին, երիտասարդ եւ հնադարեան ծառերով, որոնց շուաքի տակ ծածկվում է ամեն բան: Եւ գոյութեան կռիւը, որ այնքան անողոք, բուռն եւ բացարձակ կերպով է արտայայտվում ամեն տեղ, այստեղ մեղմ, շատ գաղտնի է մնում, որովհետեւ օտարի աչքը այդ չէ նկատում: Նոյն իսկ իրանց կեանքը ծովի ալիքներին խաղալիք շինող նաւավարները այնքան հանդարտ են, այնքան անհոգ եւ ծոյլ, որ տեսնողը ակամայ կարծում է, թէ դրանց կեանքը կռիւ չէ, այլ հանդարտ, իրար ետեւից առաջ գնացող տարիների մի շղթայ, որը կտրվում է նոյնպէս հանդարտ, նոյնպէս մեղմ կերպով:

Ամբողջ քաղաքում, նոյն իսկ բազմամարդ սախական շուկայում, չը կայ եռուն կեանքի որ եւ է նշոյլ, կարծես մահհրաւէր մի լռութիւն ու անհոգութիւն իր ճանկերի մէջ է պահում յուսահատ մի որսի, որ կորցրել է արդէն ամեն բան, ինչ որ կեանքին է պատկանում:

Քաղաքի բնակիչների մեծամասնութիւնը պարսիկներ են, կան եւ հայեր ու օտարազգիներ, որոնք խանութպաններ կամ ծառայողներ են: Առաջինները պակաս չեն մնում իրանց պարսիկ հարեւաններից, իսկ երկրորդները (ծառայողները), որոնք կազմում են այստեղի ինտելիգենցիան եւ արիստոկրատիան, ուղղակի անմխիթար տպաւորութիւն են թողնում նորեկի վրա:—Հասարակական-համայնական ոչ մի գործ չը կայ, որ նրանց հետաքրքրէ, չը կայ նոյնպէս մի այնպիսի տեղ, ուր կարողանան նրանք իրար տեսնել, խօսակցել, գէթ իրանց բաւականութեան համար էլ չեն հաւաքվում նրանք: Այստեղ մարդիկ ուզում են փող աշխատել եւ ինչ որ այդ նպատակին չի հասցնի, այդ նրանց համար ոչինչ է:

Այնուամենայնիւ հայերը ունեն այստեղ ուսումնարան, ուր սովորում են 14—20 տղաներ եւ 10—15 աղջիկներ, ունեն միջնակարգ ուսում ունեցող ուսուցիչ, եկեղեցի առանց քահանայի. թէեւ այստեղ կայ մի քահանայ, բայց նա կրօնական ծէսեր քիչ կամ բնաւ չէ կատարում, ծխատէր քահանայ չէ, այլ այնպէս: Մեզանում ամեն բան «այնպէս է»:

Հեռագրատունը կառավարվում է մի պօլսեցի հայի ձեռքով: Այստեղ բաւական սրտնեղութիւն տուին մեզ: Ռուսական դրամը հաւասար չափով գործածվում է այստեղ պարսկական դրամի հետ, եւ հեռագրատան պաշտօնեան չէ կարողանում մեզ հասկացնել, թէ ինչքան պէտք է վճարենք մեր տուած հեռագրի փոխարէն, այնպէս որ ստիպված ենք եղել դարձեալ վերադառնալ քաղաք. ի դէպ՝ պէտք է ասած, որ ամեն բան այստեղ այլանդակ ու հակասական է, հեռագրատունը գտնվում է քաղաքի ամենայետ ընկած փողոցներից մէկում, ուր հասնելու համար պէտք է ժամերով խաշվել արեւի տակ եւ քայլել ու քայլել:

Մաքսատները գտնվում են բելգիացիների ձեռին եւ, պէտք է ասած, որ կանոնաւոր դրութեան մէջ են. կարելի է վստահ ասել, որ մաքսատները միակ կառավարչական հաստատութիւններն են, ուր կարգ ու կանոն է տիրում, ուր կամայականութիւններ, խաթեր համար գործեր չը կան: Ամենափոքր բանի համար մեզանից հաշիւ են պահանջում, ասաց ինձ տեղական մաքսատան կառավարչի օգնականը:

Պօստային հաղորդակցութիւնը արտասահմանի հետ կատարվում է Էնզէլիից «Кавказъ и Меркурій» ընկերութեան շոգենաւերի միջոցով Ռուսաստանի վրայով, իսկ ներքին հաղորդակցութիւնը սուրհանդակների միջոցով, բայց շատ կանոնաւոր կերպով: Այստեղի պօստատանը ծառայում է մի բաւական կրթված պարսիկ:

Դատական գործերը կամայականութիւնների արդիւնք են բոլորը եւ, պէտք է ասած, որ տեղացիք խուսափում են դատաւորների հետ գործ ունենալուց:

Գ. Մարգարեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Իտալական թագաւորի այցելութիւնը դէպի Պետերբուրգ Իլդիզ-Կիօսկում մեծ յուզում է պատճառել: Այնտեղ նայում են Վիկտոր-Էմմանուէլ թագաւորի այցելութեան վրա, որպէս քաղաքական մի այնպիսի փաստի վրա, որի հետեւանքը կը լինի երկու պետութիւնների մերձեցումը եւ որի նպատակը, ինչպէս ասում են, բալկանեան գործերն են: Իտալիան, որ միշտ դիմադրութեան էր հանդիպում Աւստրիայի կողմից ալբանական գործերում, այժմ ձեռք է բերել Ռուսաստանի աջակցութիւնը եւ կարող է գործել աւելի մեծ վստահութեամբ: Թիւրքական քաղաքագէտները այս հանգամանքը չափազանց վնասակար են համարում թիւրքական շահերի համար, այս պատճառով էլ Կ. Պօլսի քաղաքական շրջաններում այժմ աւելի եռանդով են խօսում Անգլիայի հետ աւելի սերտ կապ հաստատելու մասին:

—Մուշի շրջակայքում տեղի ունեցած հայկական նոր կոտորածի մասին տարածված լուրերի առիթով՝ Ռուսաստանը, Անգլիան եւ Ֆրանսիան հիւպատոսներ են ուղարկում այնտեղ՝ որպէս զի նրանք մանրամասն հաշիւ ներկայացնեն իրանց կառավարութիւններին այնտեղի գործերի դրութեան վերաբերմամբ:

—Մակեդոնիայում նկատվող յեղափոխական շարժումը սաստիկ վրդովեցրել է սուլթանին, որը,—Սոֆիայի «Дневникъ» լրագրի ասելով,—աշխատում է զանազան խոստումներով հեռու պահել մակեդոնացի քրիստոնեաներին քաղաքական ագիտացիայից: Ապստամբութեան կենտրոնում, Լերինում, տեղական մութէսարիֆը, համաձայն Կ. Պօլսից ստացած հրամանի, իր մօտ կանչեց բուլղարական բոլոր քահանաներին, ուսուցիչներին եւ գիւղացիներին ու կարդաց նրանց սուլթանի նամակը, որով փադիշահը խորհուրդ է տալիս խաղաղ ազգաբնակութեան չը գրաւվել յանցաւոր մտքերով, այլ առաջվայ նման խաղաղութիւն ու հանգստութիւն պահպանել երկրի մէջ, որովհետեւ սուլթանը իբր միշտ ողորմած է եղել դէպի իր քրիստոնեայ հպատակները: Իր նամակի վերջում սուլթանը դիմում է ապստամբած բուլղարներին՝ հրաւիրելով նրանց 15 օրվայ ժամանակամիջոցում զինաթափ լինել եւ ցրվել իրանց տները, որի համար եւ խոստանում է լիակատար ներումն: Այդ ժամանակամիջոցի լրանալուց յետոյ՝ սուլթանը սպառնում է վարվել անհնազանդների հետ այնպէս, ինչպէս վարվում են աւազակների հետ,—նրանք կը դատապարտվեն մահվան պատժի եւ նրանց գոյքերը յարքունիս կը գրաւվեն: Ապա սուլթանը հրամայում է Մակեդոնիայի բոլոր զինուորական եւ քաղաքացիական իշխանութիւններին արդարութեամբ եւ մարդասիրաբար վարվել քրիստոնեայ ազգաբնակութեան հետ:

—Իրլանդիայում մտքերի յուզմունքը չէ դադարում: Մօտ օրերումս Կորկի կոմսութեան իրլանդական միացեալ լիգայի գործադիր կոմիտէտը կազմակերպել էր մի բազմամարդ ժողով, որին ներկայ էին լիգայի ղեկավարներ Ջօն Րէդմօնդ եւ Վիլիամ Օ'Բրիէն: Հէնց որ նիստը սկսվեց, դահլիճը մտաւ Կորկի կոմսութեան շէրիֆ գնդապետ Ջօնսօն եւ պահանջեց, որ ժողովը ցրվի այն հիման վրա, թէ կոմսութեան խորհրդի դահլիճը չէ կարող ծառայել, որպէս քաղաքական ժողովների տեղ: Այս առաջարկութեանը Օ'Բրիէն խիստ պատասխան տուեց, որի միտքն այն էր, թէ «j'y suis, j'y reste»: Բարձրացաւ սաստիկ աղմուկ, լսվեցին աղաղակներ. «Դուրս գցեցէք նրան պատուհանից»: Եւ շէրիֆը ստիպված էր հեռանալ. նիստը շարունակվեց իր կարգով:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

17 յուլիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Երէկ, յուլիսի 16-ին, եապոնական պրինց Կօմացու Պետերհօֆի մեծ պալատում ընդունվեց Թագաւոր Կայսրից եւ Թագուհի Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդորօվնայից: Ներկայանալուց յետոյ՝ բարձր հիւրը ուղեւորվեց Պետերբուրգ, ուր այցելեց Պետրօպաւլօվսկի տաճարը եւ պսակ դրեց Ալէքսանդր III Կայսրի գերեզմանի վրա:

ԿԼԷՄԷՆՏԻԵՎՕ: Յուլիսի 17-ին Մեծ-Իշխան Սերգէյ Ալէքսանդրովիչ ժամանեց Կլէմէնտիեվօ գիւղը, թնդանօթաձգութեան մարզութիւններ կատարեց եւ մեկնեց դէպի Բօրօդինօ:

ԼՕՆԴՕՆ: «Times» լրագրին հաղորդում են Շանհայից, թէ տեղական բանկային մասնաժողովը տեղեկութիւն է ստացել, որ Անգլիան եւ Միացեալ-Նահանգները հրաժարվում են համոզել միւս պետութիւններին՝ ընդունելու պատերազմական վարձատրութիւնը Չինաստանից արծաթով եւ ոչ ոսկով:

ԼՕՆԴՕՆ: Թագաւորը երէկ կարողացաւ մի քանի քայլ անել՝ յենվելով ձեռնափայտի վրա:

ԷՄԴԷՆ: Լսելով օբեր-բուրգօմիստրի ողջոյնի խօսքերը՝ Վիլհէլմ կայսրը ճառ արտասանեց: Խօսելով կայսրութեան վերականգնման մասին՝ նա նկատեց, որ առաջին տեղը նրա մէջ պատկանում է Պրուսիային, եւ նրա թագաւորը ունի ներքին անհրաժեշտ իշխանութիւնը: Յենվելով այդ հիմքի վրա՝ կարելի է նորից ձեռնարկել իրագործելու այն հարցերը, որոնք միշտ էլ ի նկատի կային: Կայսրը ապա խօսեց Էմդէն քաղաքի մատուցած ծառայութիւնների մասին:

ԲԵԼԳՐԱԴ: Պատգամաւորների ժողովը նախագահ ընտրեց Րիստա Պօպօվիչին, որ կառավարչական մեծամասնութեան թեկնածուն էր:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Ուրբաթ օրը աբիսինական դեսպան Աբունա Մաթէօս ուղեւորվում է Մոսկվայի վրայով դէպի Սեւաստոպոլ, որտեղից շոգենաւով կը գնայ Ջիբուտի:

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՑԱՅՏՆՈՒՄ Է

—

ԲԱԳՈՒ, Ն. Տ.—Ղ. Բոլորովին անկարելի է կատարել ձեր խնդիրքը:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ՔԱԶՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ժամերը նշանակված են Պետերբուրգի հաշւով, փակագծում Թիֆլիսի հաշւով)

Արագ գնացք Թիֆլիսից—Բագու շաբաթը մէկ անգամ ուրբաթ օրերը դուրս է գալիս առաւօտեան 10 ժամ 15 րոպ. (11 ժ. 49 ր.), հասնում է Բագու գիշերվայ 12 ժամ 11 ր. (1 ժ. 9 րոպէին)։

Արագ գնացք Բագուից—Թիֆլիս դուրս է գալիս ուրբաթ օրերը գիշերվայ 12 ժամ 52 րոպէ (1 ժ. 50 ր.), հասնում է Թիֆլիս ցերեկվայ 2 ժ. 45 ր. (3 ժ. 43 ր.)։

Արագ գնացք Թիֆլիսից—Բաթում ամէն օր դուրս է գալիս առաւօտեան 6 ժ. 45 ր. (7 ժ. 43 ր.) հասնում է Բաթում երեկոյեան 5 ժ. 2 ր. (6 ժ.)։

Արագ գնացք Բաթումից—Թիֆլիս ամէն օր դուրս է գալիս երեկոյեան 10 ժ. 10 ր. (11 ժ. 8 ր.), հասնում է Թիֆլիս առաւօտեան 9 ժ. 4 ր. (10 ժ. 2 ր.)։

Փոստատար գնացք Բագուից դուրս է գալիս երեկոյեան 9 ժ. 22 ր. (10 ժ. 20 ր.), հասնում է Թիֆլիս ցերեկվայ 3 ժ. 56 ր. (4 ժ. 54 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից երեկոյեան 5 ժ. 9 ր. (6 ժ. 7 ր.), հասնում է Բաթում առաւօտեան 5 ժ. 40 ր. (6 ժամ 38 րոպէին)։

Մարդատար գնացքը Բագուից դուրս է գալիս ցերեկվայ 2 ժ. 27 ր. (3 ժ. 25 ր.), հասնում է Թիֆլիս առաւօտեան 7 ժ. 39 ր. (8 ժ. 37 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից առաւօտեան 8 ժ. 29 ր. (9 ժ. 27 ր.), հասնում է Բաթում երեկոյեան 8 ժ. 30 ր. (9 ժ. 28 ր.)։

Փոստատար գնացքը Բաթումից դուրս է գալիս գիշերվայ 11 ժ. 5 ր. (12 ժ. 3 ր.), հասնում է Թիֆլիս ցերեկվայ 11 ժ. 34 ր. (12 ժ. 32 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից ցերեկվայ 12 ժ. 36 ր. (1 ժ. 34 ր.), հասնում է Բագու առաւօտեան 6 ժ. 16 ր. (7 ժ. 14 ր.)։

Մարդատար գնացք Բաթումից դուրս է գալիս առաւօտեան 7 ժ. 5 ր. (8 ժ. 3 ր.), հասնում է Թիֆլիս երեկոյեան 6 ժ. 39 ր. (7 ժ. 37 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից երեկոյեան 7 ժ. 24 ր. (8 ժ. 22 ր.), հասնում է Բագու ցերեկվայ 12 ժ. 5 ր. (1 ժ. 3 ր.)։

Փոստատար գնացք դուրս է գալիս Թիֆլիսից դէպի Կարս երեկոյեան 8 ժ. 30 ր. (9 ժ. 28 ր.). հասնում է Սանահին 1 ժ. 35 ր. (2 ժ. 33 ր.), Ղարաքիլիսա գիշերվայ 3 ժ. 32 ր. (4 ժ. 30 ր.), Ալէքսանդրոպոլ առաւօտեան 7 ժ. 17 ր. (8 ժ. 15 ր.), Կարս ցերեկվայ 11 ժ. 1. (11 ժ. 59)։

Փոստատար գնացք Կարսից դուրս է գալիս ցերեկվայ 4 ժ. 57 ր. (5 ժ. 55 ր.), հասնում է Ալէքսանդրոպոլ երեկոյեան 8 ժ. 5 ր. (9 ժ. 3 ր.), Ղարաքիլիսա 11 ժ. 42 ր. (12 ժ. 40 ր.), Թիֆլիս առաւօտեան 6 ժ. 20 ր. (7 ժ. 18 ր.)։

Խառն գնացք Թիֆլիսից դուրս է գալիս ցերեկվայ 2 ժ. 15 ր. (3 ժ. 13 ր.), հասնում է Ղարաքիլիսա 9 ժ. 30 ր. (10 ժ. 28 ր.) Ալէքսանդրոպոլ գիշերվայ 1 ժ. 25 ր. (2 ժ. 23 ր.)։

Խառն գնացք Ալէքսանդրոպոլից դուրս է գալիս առաւօտեան 5 ժ. 25 ր. (6 ժ. 23 ր.), հասնում է Ղարաքիլիսա առաւօտեան 8 ժ. 35 ր. (9 ժ. 33 ր.) և Թիֆլիս ցերեկվայ 3 ժ. 37 ր. (4 ժ. 35 րոպէին)։

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱԽԱՄԱՐԴԵԱՆԻ

(Գուկիա, Վորոնցովի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից։

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. Նախամարդեան—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզասեռ. հիւանդ.

Ն. Ի. Դգեբիեվ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.

Զ. Ի. Բաբանասեանց—11—12 ժ. կանանց և երեխայոց հիւանդ.

Դ. Ա. Թարխանեանց—1—1½ ժ. Ներքին և երեխայոց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ն. Ի. Դգեբիեվ—6—7 ժ.

Դ. Ա. Թարխանեանց—7—8 ժ. Ներքին և երեխայոց հ.

Բ. Ա. Նախամարդեան—7½—8 ժ.

Վճարը 50 կ. չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կոնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Օ. Ց. Առվանեցակի—ատամ. ծաղկահատ և բըժշկական մարմնամարզ. դիմել 11—1 ժ.։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ ՆԱԽԱՄԱՐԴԵԱՆ

Իմ որդիս՝ աղնախեցի ԿԱՐԱՊԵՏ ԱԶԱՐԵԱՆԸ, որը ծառայում էր Ալէքսանդր Ռոստոմեանի դեղատան ապրանքների խանութում, Թիֆլիսում, ներկայ տարվայ չորչորանքի շաբաթից անյայտ կորել է։ Որդիս 16 տարեկան է, միջին հասակով, սեւ մազերով, Թուխ աչքերով, կզակի մօտ ունի բիծ, ուսերը վերքաչած է պահում։ Խնդրում եմ, ում յայտնի է որդուս ուր լինելը, տեղեկացնել գծբաղդ հօրս հետեւեալ հասցէով՝

Сигнахъ, Священнику Егише Теръ-Астуацатуряну.

Ներկարար Գէորգ Ազարեան

4—5

ՄԻ ՀԻՆ ԴՊՐՈՑԱԿԱՐՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ

ՈՐՈՆՈՒՄ Է ՊԱՇՏՕՆ

կալուածքների վրա կառավարիչ, վերահսկող, կոնտորշչիկ եւ այլն։ Հասցէն հարցնել «Մշակի» խմբագրատանը։ 2—5

ՄԱՆԿԱԲԱՐՁՈՒՀԻ-ՄԱՍՍԱԺԻՍՏԿԱ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

ընդունում է հիւանդներ Շուշում, երկու ամսով, յուլիսի 8-ից

Հասցէն՝ Մեղրեցոց եկեղեցու մօտ, Մելիք-Ղարագեօզեանցի տանը։

3—6 Ա. Յարութիւնեան

Պետերբուրգի Օբուխովսկի հիւանդանոցի օրդինատոր

ԲԺԻՇԿ

Մ. Ի. ՄԷԼԻՔ-ԲԱԲԱԽԱՆԵԱՆՑ

ընդունում է ներքին, կանանց (գինեկոլոգիական մասսաժ) եւ ջղային հիւանդների. ամեն նայն օր, ժամի 11-ից—1 առաւօտեան, 5—7 երեկոյեան

Հասցէն՝ Գոլովինսկի պրոսպէկտ, տ. № 39, Պօնդօևյի, Ենիկոլոպովի դեղատան մօտ։

Լոյս տեսաւ

ԼԷՕ

ՅՈՎՍԷՓ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ

Կենսագրական-պատմական տեսութիւն

Չորս պատկերով (Յովսէփ կաթ. Արղութեան, Կայսրուհի Եկատերինա II, իշխան Գ. Պոտեմկին, կոմս Յովհաննէս Լազարեան)։

ԳԻՆՆ Է 60 ԿՈՊԷԿ

Ծախվում է «Մշակի» խմբագրատանը։ Հասցէն. Тифлисъ, редакція газ. «Мшакъ».

ԲԺԻՇԿ

Ք. ՕՀԱՆԵԱՆ

ՇՈՒՇՈՒՄ

Յուլիսի 1-ից ընդունում է աչքի հիւանդութիւններ ունեցողներին, ամեն օր։

5—5

ՅՈՎՀԱՆ. ԱՐԱՄԵԱՆՑԻ

հրատարակութեամբ լոյս են տեսել հետեւեալ պատկերազարդ գրքոյկները՝

1) «Բէօրնսօն», կազմ. Ե. Թոփչեանց—10 կ.
2) «Մահմէդ» » » 7 »
3) «Մեսրոպ Մաշտոց», կազմ. Ե. Թ.— 5 »
4) «Սահակ Պարթեւ» » » » 5 »
5) «Հաուպտման» » » » 15 »

Շուտով լոյս են տեսնելու՝

1) «Իբսէն», 2) «Գոգոլ», 3) «Զօրոաստր»։

Գիւղատնտեսական գրոյցներ՝

1) «Ընտրութիւն կաթնատուների», կազմեց Գ. Մեծատուրեան։

Դիմել՝ 1) С.-Петербургъ. Ив. М. Арамянцу, Ямская, 3. 2) Тифлисъ. С. В. Абрамьяну, Серг. К-ра Арамянца. 3) Баку. Товарищество „Прометеусъ“, Красноводская ул., д. Амировыхъ. 5—5

ՊԵԱՏԻԳՈՐՍԿ

ԲԺԻՇԿ Ք. ԳԱՆՁՈՒՄԵԱՆ

Ընդունում է հիւանդներին բոլոր տարին

Առաւօտեան. . . . . 9½—12

Երեկոյեան. . . . . 5 — 7

Հայոց եկեղեցու դիմաց, տուն Դավիդովի։

(Հ. Հ.) 16—16

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Մի անձն, Մ. Յ., որ երկար ժամանակ ծառայել է զանազան առեւտրական տներում եւ ներկայումս գտնվում է նիւթական նեղ վիճակի մէջ, դիմում է բարերարների օգնութեան, յոյս ունենալով, որ նրան կարողութիւն կը տրվի ապահովութիւն ունենալ մինչեւ նոր պաշտօն գտնելը։ 3—3

ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է ՄԻ ՎԱՐԺՈՒՀԻ

որ պէտք է իմանայ կար ու ձեւ, ռուսերէն եւ հայերէն։ Ամսական ռոճիկը կերակրով եւ սենեակով 30 րուբլի, իսկ եթէ կամենան իրանց կերակրով 40 րուբլի։ Պարապելու է երկու ընտանիքի երեխաների հետ՝ 8-ից մինչեւ 10-ը. նրանցից երկուսը տղաներ են 7 եւ 10 տարեկան, մնացածները աղջիկներ։ Երեխաներից 4-ը իմանում են բաւական կարդալ ու գրել հայերէն, ռուսերէն եւ թուաբանութիւն։

Բնակութեան տեղս Կուբանսկայա Օբլաստ, Աբին գիւղում, որի միջից անցնում է երկաթուղին, որտեղ ապրուստը բաւական էժան է։

Ցանկացողը թող դիմէ նամակով՝ Станица Абинская (Куб. обл.), Аветисъ Моисеевичъ Задикьянцъ. 2—2

ՀԱՐՈՒԹԻՒՆ ԳԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ

ՊԱՐՍԻՑ ԾՈՑԻ

ՁԷՅԹՈՒՆԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԲՈՒՇԻՐՈՒՄ

(Հիմնված 25 տարուց ի վեր)

Հաղորդում է մանրամասն տեղեկութիւն Պարսից ծոցի առեւտուրի մասին, ունի ներկայացուցիչներ հարաւային Պարսկաստանի առեւտր կենտրոններում, ընդունում է յանձնարարութիններ, գնում եւ վաճառում է ապրանքներ, փոխադրում է Եւրոպայից Պարսկաստան Պարսկաստանից Եւրոպա, դիւրամատչելի պայմաններով.—Հասցէն. Zeytoon C. G. Buch[illegible] Persian-Gulf. 32—100

Թիֆլիսի Առեւտրական Նաւթարդիւնաբերական Ընկերութեան Վարչութիւնը

սրանով հրաւիրում է պ.պ. փայատէրերին ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ, որ տեղի կունենայ չորեքշաբթի, յուլիսի 31-ին, երեկոյեան 8 ժամին, վարչութեան շինութեան մէջ—Երեւանեան հրապարակ, տուն Խարազովի։

Զբաղման առարկաները

Թիֆլիսի Առեւտրական Նաւթարդիւնաբերական Ակցիոներական ընկերութեան կանոնադրութեան ծրագրի քննութիւնը, որով վերակազմվում է նա այժմեան ընկերութիւնից, մասնաժողովի եզրակացութեան հետ միասին, որին ընտրել է այս տարվայ յունիսի 23-ին գումարված ընդհանուր ժողովը։

Մի եւ նոյն ժամանակ վարչութիւնը յիշեցնում է. 1) որ հաւատարմաթղթերը պէտք է ներկայացվեն վարչութեան ոչ ուշ, քան ժողով կայանալուց երեք օր առաջ, համաձայն ընկերութեան պայմանագրի 24 պարագրաֆի. 2) նախնական անդորրագրերի յանձնելը մէկ տիրոջից միւսին պէտք է կատարվի համաձայն ընկերակցական պայմանագրի 8-դ պարագրաֆի։

Եթէ ընդհանուր ժողովը չը կայանայ ձայների սահմանված թւի չը գալու պատճառով, այն ժամանակ երկրորդ ընդհանուր ժողովը նշանակվում է կիրակի, օգոստոսի 4-ին, առաւօտեան 10 ժամին, որը կայացած կը համարվի, որքան էլ ձայն ունեցողներ հաւաքվեն։

Վարչութիւնը խնդրում է պ.պ. բաժնետէրերին՝ շտապել փոխելու ժամանակաւոր անդորրագրերը նախնական բաժնետիրական արժեթղթերով։ 3—3

Ցրեանների մինիստրի թոյլտուութեամբ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

(Баку, Прачешная, домъ Теръ-Ованесова)

Կուրսերի նպատակն է տալ ունկնդիրներին մասնագիտական—առեւտրական կրթութիւն եւ պատրաստել հմուտ հաշւապահներ։ Աւարտողները ստանում են ատտեստատներ։ Կուրսերում աւանդվում են՝ 1) Առեւտրական թուաբանութիւն եւ թուաբանութիւն համրիչի վրա. 2) Հաշւապահութիւն՝ արդիւնաբերական-գործարանական, առեւտրական եւ բանկային. 3) Առեւտրական թղթակցութիւն. 4) առեւտրական տընտեսագիտութիւն։ 5) Առեւտրական եւ մուրհակային օրէնքներ. 6) Գեղագրութիւն եւ արագագրութիւն (ուղղումն ձեռագրի)։

Ընդունելութիւնը՝ սեպտեմբերի 1-ից ամեն օր՝ կուրսերում։ Կուրսերի կանոնադրութիւնը (уставъ) եւ մանրամասն ծրագիրը—տրվում եւ ուղարկվում են ձրիաբար։ Օտարաքաղաքացիները դիմում են՝ БАКУ, учредителю коммерческихъ курсовъ А. И. Теръ-Каспарову. 5—25

Տպագրվում է եւ մինչեւ յուլիսի վերջը լոյս կը տեսնէ

ԼԷՕ

ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՆԱԶԱՐԵԱՆՑ

Մանրամասն կենսագրութիւն, լուսաբանված գրական-պատմական տեսութիւններով.

Երկու հատոր, մօտ 650 երես, բազմաթիւ (25-ից աւելի) պատկերներով (Նազարեանց եւ նրա մանակակիցները, „Հիւսիսափայլի“ գլխաւոր աշխատակիցները, Նազարեանցի ֆակսիմիլէն, գերեզմանը, „Հիւսիսափայլի“ խմբագրատունը)։

Մինչեւ տպագրութեան վերջանալը բացվում է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ։

Բաժանորդագինն է 1 ՌՈՒԲԼԻ, իսկ ճանապարհածախսով 1 ՌՈՒԲԼԻ 35 ԿՈՊԷԿ։

Լոյս տեսնելուց յետոյ գինը կը բարձրացնվի։

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՏՈՐԸ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ ԵՒ ԲԱԺԱՆՎՈՒՄ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԻՆ

Վերադիր վճարով բաժանորդագրութիւն չէ ընդունվում։

Բաժանորդագրութիւնը ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ ընդունվում է «Մշակի» խմբագրատանը եւ «Գուտենբէրգ» գրավաճառանոցներում։ ԲԱԳՈՒՈՒՄ առանց ճանապարհածախսի բաժանորդագրութիւն ընդունվում է Սամսոն Յարութիւնեանի գրավաճառանոցում։ Միւս քաղաքներից դիմում են Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“. 10—10

„Փ. Ն. ՓՐԻԴՕՆԵԱՆ“

ԿՈՆՖԷՏԻ ԵՒ ՇՕԿՕԼԱԴԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Կովկասեան գիւղատնտեսական ցուցահանդէսում մեր պատրաստած ապրանքները այ [illegible] Կովկասում կոնֆէտի արդիւնաբերութեան

ՄԻԱԿ ՄԵԾ ԱՐԾԱԹԵԱՅ ՄԵԴԱԼԻ

Առանձնապէս յանձնարարում ենք. ՌԱՀԱԹ-ԼՕԽՈՒՍ, կարամէլ «ԻՒԲԻԼԷՅՆԱՅԱ» եւ առհասարակ բարձր յատկութեան կարամէլներ մրգեղէնով։

Գործարանում աշխատում են մայրաքաղաքի նշանաւոր վարպետներ։

Պատուէրներով դիմել. Թիֆլիս, Պավլովսկայա փողոց, սեփական տուն Գործարանի հեռախօս № 862, գործարանական խանութինը № 772։

60—100 (Հ. Կ.)